

Pomembne obletnice v Selški dolini v letu 2016

Rudi Rejc

1296 *720 let*

- Ustanovljen je vikariat Selca.

1426 *590 let*

- Prva omemba fužin v Železnikih. Fevdna knjiga govori o zgornji fužini v selškem uradu, sklepati je, da je obstajala tudi spodnja. Veliko kladivo je dnevno obdelalo po 24 centov (1,344 kg) železa.

1476 *540 let*

- Turki so dvakrat pridrli v Selško in Poljansko dolino.

1516 *500 let*

- Udeležba Železnikarjev pri kmečkem uporu proti zemljiški gosposki na Gorenjskem. Zaradi sodelovanja pri uporih jim je freisinški škof Filip odvzel stare pravice, še posebej pravico do lastnega sodstva.

1606 *410 let*

- Matija Notar, železnikarski fužinar, je po koncesijski listini spodnjeavstrijske vlade v Farjem potoku zgradil "kranjsko peč". Loško gospostvo in fužinarji Železnikov so tako močno nasprotovali, da je koncesijo odstopil Hansu Cornionu.

1616 *400 let*

- Tri leta trajajoča beneška vojna (1616–1619), Železnikarji pod Plavčevim vodstvom branijo prehod pri Oselici.

1656 *360 let*

- Ustanovljen je vikariat Sorica.

1706 *310 let*

- Zgrajena je baročna cerkev sv. Frančiška Ksaverja v Železnikih. Obok prezbiterja in slavoločno steno je leta 1857 poslikal Štefan Šubic. V glavnem oltarju ima Layerjevo sliko sv. Frančiška. Stranski oltarji so delo Valentina Metzingerja. Cerkev je bila v poplavih leta 2007 zelo poškodovana. Obnova je bila zaključena leta 2013.

1736 *280 let*

- Uveden je deželnoknežji davek na premoženje.

1746 *270 let*

- Rojen Anton Pflieger, Železniki, dr. prava. Častivredni pravnik si je tako s širokim poznavanjem prava in zakonov kot s svojo pravičnostjo pridobil veliko zaupanje cesarja Franca. Vitez plemeniti Wartenaу, c.-kr. državni konferenčni svetnik na Dunaju, kancler ordena zlatega runa, sodeloval pri reviziji državnega zakonika. Pisal je natančno ter v mnogih poslih upošteval red, ki ga ni bilo mogoče preseči.

1756 *260 let*

- Rojen Jurij Miklavčič, Zali Log. Latinist in slovenist, stolni vikar v Ljubljani, pesnik in prevajalec.
- Ustanovljen je vikariat Dražgoše.

1786 *230 let*

- Rojen Blaž Blaznik, Selca, ljubitelj zgodovine, zgodovinar nakeljske in selške župnije, njegove prispevke so leta 1906 objavili v Izvestijah Muzejskega društva za Kranjsko. Okrajni šolski nadzornik kranjskega dekanata.

1816 *200 let*

- Umrl Mihael Grošelј, Železniki, rojen leta 1754 v Kropi, ustanovitelj šole v Železnikih leta 1815. Na južni steni cerkve sv. Antona o njem govori napis: "Mihael Grošelј, fajmošter, oče teh ubogih, stvarnik te šole MDCCXVI".

1826 *190 let*

- Rojen Jožef Levičnik, Železniki. Župan, učitelj, kronist, organist, pesnik in potopisec, dopisnik Novic, Zgodnje Danice in Šolskega prijatelja, gonilna sila vsega krajevnega dogajanja tistega časa, začetnik "ta črne" in "ta zlate" knjige. Leta 1854 je ustanovil bralno društvo.

1836 *180 let*

- Pokopališče pri sv. Frančišku so zaradi izbruha epidemije kolere razširili za dve kladri na zahodno stran in postavili mrliški vežici.

1846 *170 let*

- V Železnikih izbruhne požar. Pogorelo je osem hiš z gospodarskimi poslopji. Sodno ocenjene škode je bilo za 48.342 goldinarjev.
- Rojen Albert Levičnik, Železniki, dr. prava, sodnik na Štajerskem in Notranjskem, graditelj sodne palače v Ljubljani, predsednik deželnega sodišča, soustanovitelj Društva za otroško varstvo in socialno skrbstvo.
- Umrl Franc Boncelj (Boncljev gospod), Železniki. Kot mlad duhovnik je služboval v Sorici, krstil Ivana Groharja, ga kasneje oskrboval s hrano in stanovanjem, upokojen kot župnik v Dražgošah, bil je spoštovan in priljubljen predvsem zaradi radodarnosti.
- Rojen Luka Lavtar, Železniki, matematik in fizik, glavni učitelj na ženskem učiteljskišču v Gorici in moškem učiteljskišču v Mariboru, avtor metodičnih knjig za poučevanje matematike in fizike na osnovnih in srednjih šolah.

1856 *160 let*

- Z vztrajnim prizadevanjem kaplana Zorca je župnija Železniki za cerkvijo sv. Antona zgradila lastno kaplanijo na Koki.
- Ustanovljena samostojna župnija Sorica.

1876 *140 let*

- Rojen Anton Dermota, Železniki, študiral v Pragi, politik, publicist in pravnik, urednik revije Naši zapiski, glasil Delavski list, Rdeči prapor, Zarja, ustanovitelj in tajnik izobraževalnega društva Akademija, leta 1912 odpre odvetniško pisarno v Novi Gorici.
- Rojen Florjan Arnol, Železniki, harmonikaš, ustvarjalec ljudske glasbe. Sinovi Cveto, Jože, Tine in Stane sestavljajo Šramel kvartet, vnuki Tone, Jože, Janez in Franc pa Ansambel bratov Arnol.
- Ustanovljena je samostojna župnija Dražgoše.

1886 *130 let*

- Rojen Frenk Tavčar, Lenart nad Lušo, politični in društveni delavec, publicist. Objavlja črtice, v katerih slika boj kulakov in bajtarjev, življenje izkoriščanih delavcev in naših izseljencev v Ameriki, napiše dve zaloigri in komedijo, leta 1931 za Društvo narodov v Ženevi pripravi predlog koledarja, znan pod nazivom Taucharjev koledar, ki bi imel 12 x 30 dni, dnevi, ki bi ostali, bi bili prazniki.

1896 *120 let*

- Rojen Josip Peternelj, Cerkno, naprednjak, posestnik, sadjar, čebelar, raziskovalec in nesojeni izumitelj.
- Rojen Jakob Šolar, Rudno. Duhovnik, vzgojitelj, jezikoslovec, literarni zgodovinar, prevajalec. Desna roka dr. Frana Ramovša pri snovanju Slovarja slovenskega knjižnega jezika, Slovenskega pravopisa in Slovenske slovnice. Leta 1929 prejemnik francoskega reda zlatih palm.
- Rojen Gojmir Anton Kos, Gorica, sin zgodovinarja Franca Kosa, najpomembnejši figurativni slikar, redni član SAZU, prejemnik Prešernove nagrade leta 1947 in 1950.
- Začetek pouka v Davči in na Lenartu.

1906 *110 let*

- Rojen Drago Dolenc, Železniki, organizator turistične in planinske dejavnosti, do leta 1940 oskrbnik koč na Ratitovcu. Ko je predajal koč kraljevi vojski, je smel odnesti zvon in vpisno knjigo (oba eksponata hrani Muzej Železniki), po vojni gonilna sila za postavitev nove koč in tajnik po vojni nastalega Planinskega društva za Selško dolino.
- Umrli Avgust Novak, Železniki, rojen leta 1867 v Ljubljani, konec 19. in v začetku 20. stoletja uvedel v Železnike veliko novitet, moderniziral hišo (angleško stranišče in kopalnico z banjo) in gospodinjstvo, postavil elektrarno, napeljal vodo v hlev in hišo, postavil velik vrt – park s stekleno vilo in osvetljen vodomet, v gozdičku so se pasle srne.
- Janez Evangelist Krek ustanovi Orlovsko društvo.
- Začetek pouka v Zabrdi.
- Odprtje planinske koč na Poreznu.
- Ustanovljeno je Prostovoljno gasilsko društvo Sorica.

1916 *100 let*

- Rojen Maksimilijan Očepek, Komenda, umrl februarja 2016. Župnik v Železnikih od leta 1959 do leta 1993, po vojni obnova cerkve sv. Antona v Železnikih in cerkve Marije Vnebovzete na Zalem Logu, leta 1966 gradnja nove cerkve sv. Lucije v Dražgošah in leta 1971 novega župnišča v Železnikih, obnovljena je bila tudi zunanost božjepotne cerkve Loretske Matere Božje v Suši in ruševine znamenite romarske cerkve v Dražgošah.

1926 *90 let*

- Rojen Anton Pegam, Železniki. Ustanovni član in direktor Tehnice Železniki.
- Umrli Jožef Marija Kržišnik, Ilirska Bistrica, rojen leta 1865, Zgornja Luša. Z Levstikovo in Tavčarjevo podporo študira filologijo na Dunaju, kaplan na Spodnjem Štajerskem, župnik in dekan v Trnovem pri Ilirski Bistrici. Piše lirske in epske pesmi, se poizkuša v dramatiki in prevaja francosko prozo.
- Tretje poplave v Železnikih.

1936 *80 let*

- Umrl Franc Thaler, Šentilj, rojen leta 1865 v Železnikih, narodnoobrambni delavec, šentiljski župan in ugleden vinogradnik, slovenski rodoljub, ustanovitelj slovenskega bralnega, kasneje prosvetnega društva. Leta 1910 sodeluje pri postavitvi slovenskega društvenega doma Slovenski dom.
- Postavljena je Kemperlova parna žaga.

1946 *70 let*

- Umrl Filip Terčelj, Davča, rojen leta 1892 v Grivčah, publicist, pisatelj in pesnik nabožne lirike, tajnik Prosvetne zveze, duhovni vodja in katehet v slovenskem zavodu Alojzijeвиšče.
- Umrl Franc Saleški Krašna, Davča, rojen leta 1887, Ljubljana, pred drugo svetovno vojno župnik pod Golico, po drugi svetovni vojni župnik v Sorici in Davči.
- Umrl Janez Ceferin, Zali Log, rojen leta 1919, Potok, komandant Jeseniško-bohinjskega odreda NOV.
- Ustanovljena je 2. Čipkarska zadruga v Železnikih.
- Ustanovljena je produktivna zadruga kovinarjev NIKO, leta 1959 Tehnica (tehtnice), leta 1962 združeno podjetje Iskra (elektromotorji), leta 1963 Niko (pisarniška galanterija), leta 1992 Domel. – Več preberite v knjigi Železni kruh, izdal Domel Holding, d. d., 2016.
- Ustanovljena je Lovska družina Selca.
- Ustanovljena je Lovska družina Železniki.
- Ustanovljena je elektrarna zadruga kovinarjev NIKO, na posestvu Johana Globočnika jo je postavil Avgust Novak leta 1905.

1966 *50 let*

- Umrl Janez Prevc, Studeno, rojen leta 1899, Studeno. Ustanovni član Lesne zadruga Češnjica, danes Alples.
- Umrl Cene Kopčavar, Ljubljana, rojen leta 1922, Selca. Profesor jezikoslovja, slavist, prevajalec ruske porevolucijske literature.
- Četrte poplave v Železnikih.
- Ustanovljeno podjetje Dom oprema Železniki, proizvodno mizarstvo in obrtne dejavnosti ključavničarstvo, kleparstvo, vodovodno inštalaterstvo, mehanika, zidarstvo, soboslikarstvo
- Zgrajena je nova cerkev sv. Lucije v Dražgošah, po prizadevanjih župnika Maksimilijana Ocepka in domačinov, prva po novih načrtih zgrajena cerkev po drugi svetovni vojni v Sloveniji, arhitekt Tone Bitenc, slikar Stane Kregar, posvečena leta 1968.

1976 *40 let*

- Umrl Gabrijel Markelj, Sv. Križ, rojen leta 1900, Sv. Križ, krojač, izdelovalec narodnih noš in lovskih oblek, etnolog.
- Zgrajen je spomenik dražgoški bitki v Dražgošah. Arhitekturno lupino je zasnoval inž. arh. Boris Kobe. Kipe in kostnico je ustvaril akademski kipar Stojan Batič, mozaik pa akademski slikar Ive Šubic.

Viri:

Arhiv Muzejskega društva Železniki.

Zborniki Železne niti in Loški razgledi.

Selška dolina v preteklosti in sedanjosti. Ur. France Planina. Železniki: MD Škofja Loka, pododbor Železniki, 1973.

Anton Globočnik: *Eisern – Železniki*, zgodovinsko-statistični oris v registrah: kronika. Prev. Jože Dolenc, France Baraga.

Dražgoše: Pan, 1999.

Gorenjska: letoviška, industrijska, trgovska, obrtna. Novo mesto: Progres, 1931.

Vida Košmelj: *Železniki skozi čas*. Radovljica: Didakta, 2007.

Občina Železniki: Častni občani, občinski nagrajenci.

Slovenski biografski leksikon.

Leksikon Gorenjci.

Železni kruh. Ur. Miha Naglič. Železniki: Domel holding, d. d., 2016.

Uradni zapisnik ZVKD ob obnovi cerkve sv. Franciška 2010.

Ustno izročilo.